

Uw therapie: Capecitabine (Xeloda®)

informatie voor patiënten

Uw therapie: Capecitabine (Xeloda®)

Inleiding

In dit boekje vindt u specifieke informatie over uw therapie Capecitabine (Xeloda®), het verloop van de therapie, bijzondere richtlijnen bij de therapie en de mogelijke nevenwerkingen. Vervolgens vindt u over de meeste nevenwerkingen meer uitgebreide informatie. We geven u tips om met deze nevenwerkingen om te gaan en we zetten op een rij in welke gevallen u uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige moet contacteren. Zij geven graag meer uitleg.

Uw therapie: Capecitabine (Xeloda®)

UW THERAPIE: CAPECITABINE (XELODA®)

WAT IS DE SAMENSTELLING VAN DEZE THERAPIE?

De therapie bestaat uit één celremmend geneesmiddel (cytostaticum): Capecitabine (Xeloda®). Daarnaast kunnen er nog enkele andere geneesmiddelen voorgeschreven worden. Die dienen ter ondersteuning van de behandeling, bijvoorbeeld om de bijwerkingen te beperken.

HOE VERLOOPT DE THERAPIE?

Het onderstaande schema geeft een overzicht van het verloop van één cyclus van de therapie. Eén cyclus duurt 3 weken (21 dagen). Tijdens de eerste 2 weken (14 dagen) van elke cyclus neemt u 2 maal per dag Xeloda®. Tijdens de 3de week (dag 15-21) van de cyclus neemt u geen Xeloda®.

Dag 1 is altijd de eerste dag van een nieuwe cyclus. De volgende cyclus start in principe 3 weken na dag 1, als de bloedsuitslagen en uw algemene toestand dit toelaten.

Generieke Naam	Merknaam	Dag		Wijze van toediening
		1-14	15-21	
Capecitabine	Xeloda®	••		Tabletten*

* zie verder bij 'Richtlijnen bij Xeloda®'

WAAR WORDT DE THERAPIE TOEGEDIEND?

Op dag 1 komt u naar het dagcentrum om de medicatie op te starten. Nadien neemt u de tabletten Xeloda[®] thuis verder in, zoals voorgescreven.

RICHTLIJNEN BIJ XELODA[®]

- ✓ Xeloda[®] bestaat in tabletten van 150 mg en 500 mg. Uw arts of verpleegkundige geeft u een duidelijk overzicht waarop uw persoonlijke dosis staat en hoeveel tabletten Xeloda[®] u moet innemen.
- ✓ U neemt Xeloda[®] tijdens of binnen 30 minuten na het beëindigen van een maaltijd, een snack, een tussendoortje of iets kleins.
- ✓ U laat steeds 12 uur tussen beide innames: de eerste dosis neemt u bijvoorbeeld bij het ontbijt (of ten laatste 30 minuten na het beëindigen ervan) en de tweede dosis neemt u 12 uur later, nadat u nog iets kleins gegeten hebt.
- ✓ U slikt de tabletten, zonder kauwen, door met een groot glas water of andere dranken (maar geen pompelmoessap).
- ✓ Als u de tabletten echt niet kunt inslikken, kunt u ze voorzichtig pletten en vervolgens oplossen in een glas water. Het is belangrijk dat u voorzichtig omspringt met deze medicatie. Ga daarom als volgt te werk:
 - Doe de inhoud van de capsules of tabletten in een voldoende hoeveelheid vloeistof (een half glas water voor een tablet van 150 mg en een groot glas water voor een tablet van 500 mg).
 - Was nadien uw handen.
 - Roer met de lepel tot alles volledig opgelost is.
 - Drink onmiddellijk de gehele inhoud van het glas leeg.
 - Zie erop toe dat het glas niet door iemand anders wordt gebruikt en was het glas onmiddellijk af.

- ✓ Xeloda® moet bewaard worden op kamertemperatuur op een veilige plaats buiten het bereik van kinderen.
- ✓ Bij accidentele inname (door de patiënt zelf of door personen voor wie Xeloda® niet werd voorgeschreven) moet onmiddellijk de arts of het antigifcentrum (tel. 070 245 245) gecontacteerd worden. Als het mogelijk en nodig is, moet u deze persoon naar de afdeling spoedgevallen overbrengen.
- ✓ Wanneer u een dosis Xeloda® bent vergeten, sla dan de vergeten dosis over. Neem geen dubbele dosis om de gemiste dosis in te halen. Neem de volgende dosis gewoon in op het geplande tijdstip. Meld een vergeten dosis bij uw volgende ziekenhuisbezoek.
- ✓ Bij braken vlak na de inname van Xeloda®:
 - Als alle tabletten zichtbaar zijn, mag u de voorgeschreven dosis herhalen.
 - Als niet alle tabletten zichtbaar zijn, mag de voorgeschreven dosis niet meer ingenomen worden. Advies van de arts is noodzakelijk.
- ✓ Breng overgebleven medicatie onmiddellijk terug mee naar het ziekenhuis: gooi ze nooit in de vuilbak en spoel deze nooit weg via het toilet of lavabo.

DOSISSHEMA CAPECITABINE (XELODA®)

Van / tot /

Xeloda®

... mg (’s morgens)		... x tabletten 500 mg	
		... x tabletten 150 mg	
... mg (’s avonds)		... x tabletten 500 mg	
		... x tabletten 150 mg	

Mogelijke nevenwerkingen

Hoe u deze nevenwerkingen beleeft, is erg persoonlijk. Sommige mensen hebben veel last van nevenwerkingen, anderen weer niet. Laat u niet beïnvloeden door verhalen van andere mensen. Bovendien heeft de ernst van de nevenwerkingen niets te maken met het effect van de behandeling. Aarzel niet uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige te contacteren met uw vragen, gevoelens en eventuele onzekerheden. Vaak kan aangepaste hulp een probleem verzachten of verhelpen.

NEVENWERKINGEN CAPECITABINE (XELODA®)

U krijgt hier een opsomming van de verschillende nevenwerkingen die kunnen voorkomen. In de pagina's die hierop volgen, vindt u voor de meeste nevenwerkingen meer uitleg en tips om met deze nevenwerkingen om te gaan.

1. De aanmaak van bloedcellen in het beenmerg kan tijdelijk worden geremd. Als gevolg daarvan kunt u vatbaar worden voor infecties en bloedarmoede krijgen. U kunt sneller blauwe plekken en/of een bloedneus krijgen. (zie pagina 16)
2. Deze therapie kan misselijkheid en braken veroorzaken. (zie pagina 25)
3. Het slijmvlies van de mond kan ontstoken raken. U kunt daardoor blaasjes en pijn in de mond krijgen. Een goede mondverzorging is belangrijk. (zie pagina 28) Het slijmvlies van de darm kan geïrriteerd raken. Daardoor kunt u diarree krijgen.
4. De toediening van Xeloda® kan buikloop veroorzaken. (zie pagina 33)
5. Door Xeloda® is eveneens verstopping mogelijk. (zie pagina 36)
6. U kunt last krijgen van pijn en roodheid ter hoogte van uw handen en voeten. Dit heet het hand-voet syndroom. (zie pagina 40)

7. Uw smaak kan tijdelijk veranderen. (zie pagina 43)
8. Als gevolg van Xeloda® kan een tijdelijke huiduitslag ontstaan. (zie pagina 47)
9. Deze therapie kan vermoeidheid veroorzaken. Ook na afloop van de totale behandeling kunnen deze klachten tijdelijk aanhouden. (zie pagina 49)
10. Deze therapie kan invloed hebben op de seksualiteit, vruchtbaarheid en menstruatie. De mate waarin is van vele factoren afhankelijk. Praat hierover met uw verpleegkundige en/of arts. (zie pagina 51)

Uitleg en tips rond de nevenwerkingen

INVLOED OP DE WERKING VAN HET BEENMERG

Beenmerg is belangrijk voor de aanmaak van bloedcellen. Witte bloedcellen beschermen u tegen infectie, rode bloedcellen vervoeren zuurstof en bloedplaatjes zorgen voor de bloedstolling. Door de therapie kunnen deze cellen in aantal verminderen.

Om de invloed van de therapie op uw beenmerg na te gaan, wordt uw bloed vóór elke nieuwe cyclus door een eenvoudige bloedafname gecontroleerd. Wanneer blijkt dat de bloedcellen zich nog niet voldoende hersteld hebben, kan een transfusie met bloedcellen noodzakelijk zijn. Het kan nodig zijn dat de therapie één of twee weken wordt uitgesteld. Zo hebben uw bloedcellen de kans om extra te recupereren.

Soms kan het zijn dat de dosis wordt verminderd bij een volgende toediening.

EEN VERMINDERD AANTAL WITTE BLOEDCELLEN

Een vermindering van het aantal witte bloedcellen vergroot de kans op een infectie.

Een infectie kan gevaarlijk zijn als ze niet dadelijk behandeld wordt. Als er tijdelijk weinig of geen witte bloedcellen in het lichaam aanwezig zijn, heeft een infectie immers vrij spel om zich uit te breiden over het hele lichaam. Bij een vroegtijdige behandeling is er geen probleem.

TEKENEN VAN INFECTIE

- koorts
- koude rillingen
- hoofdpijn, zich echt ziek voelen
- keelpijn, hoest, verstopte neus (infectie van de luchtwegen)
- branderig gevoel bij het plassen, vaak in kleine hoeveelheden plassen (infectie van de urinewegen)
- buikkrampen, branderige pijn aan de sluitspier (darminfectie)
- plaatselijke roodheid, zwelling, warmte, pijn (huidinfectie)
- vochtverlies (eventueel etter) uit de ogen of oren

Neem nooit op eigen initiatief geneesmiddelen als u vermoedt dat u een infectie hebt. Neem dan onmiddellijk contact op met uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige.

ENKELE RAADGEVINGEN

- ✓ Meet dagelijks uw lichaamstemperatuur, bij voorkeur op hetzelfde tijdstip en het best 's avonds. Raadpleeg uw (huis)arts onmiddellijk bij een lichaamstemperatuur van 38°C of hoger en/of bij rillingen.
- ✓ Zorg voor een goede mond- en lichaamshygiëne. Neem als het kan dagelijks een bad en was uw handen zeer regelmatig, zeker voor het eten en nadat u naar het toilet bent geweest. Poets uw tanden minstens tweemaal per dag, liefst na elke maaltijd en zeker vóór het slapen gaan.
- ✓ Inspecteer regelmatig uw mond op tekenen van beschadiging.
- ✓ Let op keelpijn en kortademigheid. Ga na of u hoest en/of u gekleurde fluïmen hebt.
- ✓ Controleer hoe vaak en hoeveel u urineert. Ga de helderheid en de geur van uw urine na en of u pijnlijk urineert.
- ✓ Voorkom wondjes en verzorg opgelopen wondjes meteen.
- ✓ Vermijd het contact met mensen die griep hebben of verkouden zijn en met kinderen die mazelen, windpokken, rode hond of andere kinderziekten hebben.
Vermijd plaatsen waar veel mensen samenkomen (grootwarenhuizen, bioscopen, wachtkamers, openbaar vervoer). Als u deze voorschriften goed volgt, is het niet nodig dat u zich volledig isoleert of alle bezoek vermijdt.
- ✓ Vermijd het verzorgen van huisdieren of gebruik hiervoor (lichte) wegwerphandschoenen.

Raadpleeg uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige

Neem onmiddellijk contact op met uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige wanneer u tekenen van een infectie waarneemt.

Vraag advies aan uw (huis)arts als u bepaalde vaccins, zoals bijvoorbeeld het griepvaccin, nodig hebt.

DUUR

De verminderde aanmaak van witte bloedcellen door de therapie is van tijdelijke aard. De aanmaak van witte bloedcellen herstelt zich immers spontaan.

Soms kan het zijn dat uw arts beslist extra medicatie (groeifactoren onder de vorm van een inspuiting) te geven om het nadelige effect op het beenmerg tegen te gaan. Deze inspuiting zorgt ervoor dat het aantal witte bloedcellen zich sneller zal herstellen. Sommige groeifactoren kunnen botpijnen veroorzaken en een grieperig gevoel geven bij de eerste toedieningen. Deze nevenwerkingen kunnen verholpen worden door inname van paracetamol (zoals bijvoorbeeld Dafalgan®, Perdolan®) een half uurtje voor de inspuiting.

EEN VERMINDERD AANTAL RODE BLOEDCELLEN

Een verminderd aantal rode bloedcellen geeft kans op bloedarmoede. Mogelijk bent u hierdoor sneller moe en voelt u zich futloos. U kunt er bleek uitzien. Vermijd daarom extra inspanningen en voorkom uitputting. Beperk u tot uw normale activiteiten en meld vermoeidheidsklachten aan de arts of de verpleegkundige.

ENKELE RAADGEVINGEN

- ✓ Maak een dagindeling, dit brengt structuur en spaart ook energie.
- ✓ Verdeel de huishoudelijke taken over een week en doe iedere dag een beetje.
- ✓ Doe uw boodschappen op momenten dat het rustig is in de winkel.
- ✓ Zorg voor een goede voeding met voldoende ijzer, vitamine B, vitamine C en foliumzuur. Drink voldoende.
- ✓ Vermijd tijdsdruk en laat anderen ook eens iets voor u doen.
- ✓ Durf 'neen' te zeggen!

Raadpleeg uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige

Neem contact op met uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige als u zich duizelig voelt, kortademig bent, pijn hebt in de borstkas. Of als u abnormaal veel last hebt van koude en u zich bij de minste inspanning moe voelt.

DUUR

Bloedarmoede door de therapie is van tijdelijke aard. De aanmaak van rode bloedcellen herstelt zich spontaan.

Soms oordeelt de arts dat het nodig is een transfusie van rode bloedcellen toe te dienen of extra medicatie (onder de vorm van een inspuiting) te geven om het nadelige effect op het beenmerg tegen te gaan. Deze inspuiting zorgt ervoor dat het aantal rode bloedcellen zich sneller zal herstellen. Uw arts kan ook ijzertabletten of foliumzuur voorschrijven. IJzertabletten kunnen uw stoelgang tijdelijk zwart kleuren. Het is belangrijk uw stoelgangpatroon goed op te volgen om verstopping te voorkomen.

EEN VERMINDERD AANTAL BLOEDPLAATJES

Een verminderd aantal bloedplaatjes vergroot de kans op blauwe plekken en/of onderhuidse bloedingen, neusbloedingen en bloedend tandvlees. Als u zich verwondt, blijft die wonde ook langer bloeden. Bij vrouwen kan de menstruatie heviger zijn. Ook het braaksel en de fluïmen kunnen bloed bevatten. Soms komt er bloed voor in de urine of in de stoelgang.

ENKELE RAADGEVINGEN

- ✓ Gebruik een zachte tandenborstel en tandzijde in plaats van tandenstokers.
- ✓ Eet zacht voedsel waarbij de kans op verwonding van het tandvlees en mondslijmvlies zo klein mogelijk is (bijvoorbeeld geen harde frietjes, nootjes, appels ...).
- ✓ Gebruik een elektrisch scheerapparaat in plaats van scheermesjes.
- ✓ Vermijd nauwaansluitende kleding met schurende stoffen.
- ✓ Vermijd activiteiten of sporten waarbij u zich kunt kwetsen en gebruik handschoenen bij het klussen of tuinieren.
- ✓ Gebruik een glijmiddel bij intiem seksueel contact.
- ✓ Gebruik geen tampons bij menstruatie.

- ✓ Raadpleeg uw behandelende arts als u een tandarts nodig hebt. Laat uw tandarts weten dat u met chemotherapie wordt behandeld. Een tandverzorging veroorzaakt gemakkelijk een bloeding.
- ✓ Neem nooit op eigen initiatief geneesmiddelen. Neem nooit op eigen initiatief aspirine of geneesmiddelen die aspirine bevatten. Aspirine bevat een stof die het bloed doet verdunnen en dat wordt nu het best vermeden.
- ✓ Als u een bloedneus hebt, blijf dan rechtop zitten en snuit flink uw neus, zodat het meeste bloed eruit is. Daarna knijpt u uw neus vlak onder het neusbeen minstens 10 minuten dicht. Buig uw hoofd licht voorover en blijf rustig ademen langs de mond. Is het bloeden gestopt, probeer dan uw neus niet meer te snuiten. Door te snuiten maakt u immers mogelijk het bloedstolsel los waardoor uw neus opnieuw begint te bloeden. Als u het bloeden niet gestopt krijgt, kunt u het best uw arts contacteren. Begin alleszins niet zelf met andere maatregelen zoals bijvoorbeeld bloedstelpende watten.

Raadpleeg uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige

Neem contact op met uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige bij het spontaan ontstaan van blauwe plekken, het regelmatig voorkomen van een moeilijk te stelpen bloedneus, bij hoofdpijn en bij een verlengde menstruatie. Neem ook contact op als u bloed moet braken of als u bloed in de stoelgang of urine ziet.

DUUR

De verminderde aanmaak van bloedplaatjes door de therapie is van tijdelijke aard. De aanmaak van bloedplaatjes herstelt zich immers spontaan. Soms oordeelt de arts dat het nodig is om een transfusie van bloedplaatjes toe te dienen.

MISSELIJKHEID EN BRAKEN

Als reactie op uw behandeling is het mogelijk dat u misselijk bent en moet braken. We proberen deze nevenwerking zo goed mogelijk te controleren met ondersteunende medicatie. Als u er toch last van hebt, vragen wij u dit zeker te vertellen aan de arts of verpleegkundige. U kunt dan (bijkomende) medicatie krijgen.

Deze klachten verschillen sterk van persoon tot persoon, zelfs als deze personen dezelfde therapie krijgen.

ENKELE RAADGEVINGEN

- ✓ Het is belangrijk dat u tijdens de therapie veel drinkt, want er moeten extra afvalstoffen uit het lichaam worden verwijderd. Zorg ervoor dat u dagelijks 1,5 tot 2 liter vocht drinkt. Water, maar ook cola, appelsap, limonade, isotone sportdranken, thee en bouillon worden over het algemeen goed verdragen. Als u te weinig drinkt, kan dat het gevoel van misselijkheid erger maken en bijdragen tot een vieze smaak in uw mond. U kunt ook zuigen op ijsblokjes met verschillende smaken door bijvoorbeeld cola of limonade in te vriezen.
- ✓ Dwing uzelf niet om te eten. Haal de 'schade' in door goed te eten in de periodes tussen de kuren. Eet op tijdstippen dat u minder misselijk bent, zelfs als dat 's nachts is.
- ✓ Hebt u toch zin om iets te eten, neem dan een hartig of zoet tussendoortje. Dit levert veel calorieën in een klein volume: ijsjes, gebak, cake, chocomousse, kaas of charcuterie uit het vuistje.

- ✓ Stem de grootte van de maaltijd af op uw eetlust. De aanblik van een groot bord vol eten is vaak ontmoedigend. Gebruik liever regelmatig kleine maaltijden, want een lege maag kan eveneens een misselijk gevoel geven.
- ✓ Wanneer warme gerechten u een misselijk gevoel geven, kiest u beter een alternatief, een slaatje van gekookte koude groenten met deegwaren en vis, vlees of eieren bijvoorbeeld. Zoiets smaakt vaak beter en het is even 'gezond'.
- ✓ Rust na de maaltijd in een halfzittende houding.
- ✓ Als u hebt moeten braken, spoel dan uw mond en laat uw maag weer langzaam wennen aan vast voedsel.
- ✓ Neem uw geneesmiddelen tegen misselijkheid en braken strikt zoals voorgeschreven door uw arts.
- ✓ Zorg voor voldoende afleiding (hobby's, lezen, muziek, radio of tv).
- ✓ U kunt eventueel relaxatieoefeningen doen.
- ✓ Vraag hulp van de diëtiste in het ziekenhuis via uw arts of verpleegkundige. Zij kan u advies geven als u problemen hebt met uw voeding.

Raadpleeg uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige

- Als u niet meer voldoende kunt eten en drinken.
- Als u ernstig vermagert.
- Als u tekenen van uitdroging vertoont: een gevoel van dorst, een droge en gerimpelde huid, een droge mond, oververmoeidheid en weinig plassen.
- Als u zich angstig en benauwd voelt.

DUUR

De klachten kunnen optreden na de start van de therapie of tijdens de eerstvolgende uren of dagen erna.

Wees niet ongerust als u niet misselijk wordt, niet moet kokhalzen of niet moet braken. Dit betekent zeker niet dat de behandeling bij u niet aanslaat. Omgekeerd betekent het ook niet dat als u zich erg ziek voelt, de therapie dan echt zijn werk doet. Misselijkheid en braken staan los van het effect van de therapie.

IRRITATIE EN/OF ONTSTEKING VAN HET MONDSLIMVLIES

Een ontsteking ter hoogte van de mondslijmvliezen wordt stomatitis genoemd. Mucositis is een verzamelwoord voor een ontsteking van de slijmvliezen ter hoogte van de mond, slokdarm en de darmen.

ENKELE RAADGEVINGEN

• Tandenvoetsen

- ✓ Poets uw tanden minstens tweemaal per dag, en liefst na elke maaltijd en voor het slapengaan.
- ✓ Gebruik een zachte of medium tandenborstel.
- ✓ Als uw arts geen mondspoelingen heeft voorgeschreven, mag u een klassieke tandpasta met fluor gebruiken.
- ✓ Als u mondspoelingen moet doen, dan gebruikt u het best tandpasta zonder NLS (natriumlaurylsulfaat), bijvoorbeeld Sensodyne®F-gel, Zendium® of Meridol®.
- ✓ Vervang uw tandenborstel minstens om de twee maanden.
- ✓ Spoel na het poetsen uw tandenborstel grondig met lauw water en bewaar hem droog.
- ✓ Een elektrische tandenborstel moet zeer voorzichtig gebruikt worden. Ook hier is aandacht voor hygiëne van de borstelkop belangrijk.
- ✓ Tussen de tanden kunt u de tandplak verwijderen door eenmaal per dag gebruik te maken van tandzijde. Gebruik liever geen tandenstokers, die kunnen uw tandvles beschadigen.

• Mondspoeling

- ✓ Door de therapie kunt u vatbaarder worden voor infecties en daarom kan de arts u bijkomende mondspoelingen voorschrijven. Mondspoelingen op basis van chloorhexidine (bijvoorbeeld Perio-Aid®) hebben een antibacteriële werking. Het gebruik van een mondspoeling vervangt in geen geval het tandenpoetsen.
- ✓ Poets altijd eerst uw tanden.
- ✓ Neem 10 ml Perio-Aid®, dit mag eventueel verdund worden in 10 ml water vlak voor gebruik.
- ✓ Spoel minstens 1 minuut, eventueel opgesplitst in driemaal 20 seconden. Tweemaal spoelen per dag is voldoende, omdat het actief product 8 tot 12 uur blijft nawerken.

• Tandprothese

- ✓ Reinig de prothese minstens eenmaal per dag.
- ✓ Spoel uw prothese na iedere maaltijd af onder stromend water.
- ✓ Neem de prothese enkele uren per dag uit uw mond om uw slijmvlies wat rust te geven. Bij ontsteking of aftvorming van het mondslijmvlies laat u de prothese uit en raadpleegt u de arts.
- ✓ Laat 's nachts en bij een pijnlijke mond de prothese uit.
- ✓ Bewaar uw prothese droog en reinig ze voor u ze weer in uw mond plaatst.
- ✓ Tijdens periodes waarin uw arts het gebruik van een mondspoeling adviseert, borstelt u de prothese eerst met een chloorhexidine-oplossing (Perio-Aid®) voor u ze in uw mond brengt.

• Mondinspectie

- ✓ Bekijk af en toe uw mond in de spiegel, eventueel met een lampje.
- ✓ Kijk naar uw lippen, tong, de binnenzijde van de wangen, onder de tong en naar het verhemelte.
- ✓ Bij droge lippen of wanneer uw lippen gebarsten zijn, kunt u ze dun insmeren met een cacaoboterstift of met lippenzalf uit een tube.
- ✓ Bij een droge mond kunt u de speekselklieren stimuleren door een suikervrij zuurtje of kauwgom (met Xylitol) te nemen of kunstspeeksel te gebruiken (Orale-Balance bijvoorbeeld).

ALGEMENE RAADGEVINGEN

- Vermijd, indien mogelijk, alcohol en andere irriterende voedingsstoffen zoals te warme, te fel gekruide of te zure spijzen.
- Vermijd citrusfruit zoals sinaasappel, pomelo, kiwi, citroen, mandarijn. Dit fruit kan te prikkelend zijn.
- Let op met zoete en zure voedingsmiddelen of dranken omdat bij een droge mond het risico op tandbederf groter is.
- Melk, ijs, banaan, zacht rijp fruit en yoghurt kunt u over het algemeen wel goed verdragen.

Raadpleeg uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige

- Wanneer u veranderingen waarneemt in uw mondslimvlies: blaasjes, zweertjes, droge mond, witte stipjes in uw mond (tong, wangslimvliesen). Dit laatste zou kunnen wijzen op een schimmelinfectie.
- Wanneer u pijn hebt in uw mond of keel. Uw arts kan u een mucositis- of stomatitiscocktail voorschrijven om uw mond of keel te verzachten.
- Wanneer u nog moeilijk kunt eten en op korte tijd veel gewicht verliest.
- Wanneer u koorts hebt. Dit zou kunnen wijzen op een bijkomende infectie in uw mond.

DUUR

Een aantasting van het mondslimvlies begint meestal vijf tot zeven dagen na de start van de therapie. De slimvliesen worden bleek en droog. Vaak krijgt u een branderig gevoel in de mond, en uw tong kan droog aanvoelen. Dit evolueert soms verder naar een ernstige ontsteking met pijnlijke zweertjes in de mond. Omdat de smaakcellen worden aangetast, gaat dit meestal gepaard met smaakveranderingen. Herstel van de slimvliesen begint na twee à drie weken.

Een goede dagelijkse mondhygiëne is dus zeer belangrijk om problemen van het mondslimvlies te voorkomen. Daarnaast zijn de voedingstoestand (of u goed en voldoende gevarieerd kunt eten), de dosis chemotherapie en al dan niet begeleidende radiotherapie mee bepalend voor de ernst van de stomatitis die kan optreden.

Voor bijkomende informatie over goede mondzorg kunt u terecht bij uw tandarts, uw arts of verpleegkundige.

Bij een controlebezoek aan uw tandarts moet u zeker vermelden dat u chemotherapie krijgt. Er gebeurt het best een nazicht vóór het opstarten van een behandeling met chemotherapie (tijdens de behandeling met chemotherapie vinden er het best geen ingrepen plaats).

BUIKLOOP (DIARREE)

Bij deze behandeling kunt u last hebben van diarree. U hebt dan vaker dan normaal stoelgang en uw stoelgang zal vloeibaarder zijn dan gewoonlijk. Diarree ten gevolge van de behandeling treedt op ten vroegste 24 uur na de toediening en kan tot 5 dagen duren. Dit gaat soms gepaard met buikkrampen.

Soms kan diarree gepaard gaan met uitdrogingsverschijnselen. Die verschijnselen zijn een gevoel van dorst, een droge mond, een droge tong, een droge of gerimpelde huid en verminderde en donkere, troebele urine.

Er kunnen ook andere oorzaken zijn voor uw diarree, zoals bijvoorbeeld darminfecties en stress.

ENKELE RAADGEVINGEN

- **Algemene adviezen**
 - ✓ Neem de geneesmiddelen tegen diarree volgens de richtlijnen van de arts.
 - ✓ Als u last hebt van diarree, moet u starten met de inname van 1 smelttablet of capsule Imodium® (2 mg).
 - ✓ Na iedere volgende diarree moet u 2 smelttabletten of 2 capsules Imodium® (2 mg) innemen.
 - ✓ U mag maximaal 8 smelttabletten of capsules Imodium® per dag innemen.

- ✓ Neem nooit Imodium® om de diarree vóór te zijn.
- ✓ Als de diarree langer dan 2 dagen duurt, ondanks de juiste inname van Imodium®, dan moet u uw arts verwittigen.
- ✓ Verzorg uw huid na elke ontlasting. Maak uw huid schoon met zacht toiletpapier (niet wrijven). Was al deppend met een niet-geparfumeerde zeep. Spoel overvloedig af met lauw water.
- ✓ Controleer hoe vaak u stoelgang hebt en welke samenstelling uw stoelgang heeft. U kunt dit noteren in het dagboek.
- **Voedingsadviezen bij diarree**

De voeding mag de ontlasting niet bevorderen.

 - ✓ Drink veel, minstens 1,5 tot 2 liter per dag, om uitdroging tegen te gaan.
 - ✓ Vooral thee, rijstwater, wortelsap en bosbessensap zouden een gunstige invloed hebben op diarree.
 - ✓ Vermijd koffie.
 - ✓ Vermijd te koude en te warme dranken.
 - ✓ Het is raadzaam bij alles wat u drinkt vast voedsel zoals beschuit of toast te eten. Hierdoor wordt het vocht in de darmen gebonden.
 - ✓ Vermijd een te vette voeding.
 - ✓ Vermijd een te sterk gekruide voeding.

- ✓ Eet geen ontbijtkoek (peperkoek).
- ✓ Vermijd vers fruit (sinaasappelen) en rauwkost.

Raadpleeg uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige

- Als u langer dan 2 dagen last hebt van diarree ondanks de juiste inname van Imodium®.
- Als u bij de diarree ook nog moet braken.
- Als u last hebt van een branderig gevoel aan de aars.
- Als u bloed in de stoelgang ziet of als uw stoelgang een zwarte kleur heeft.
- Als u koorts hebt.
- Als u hierbij nog last hebt van een droge mond en/of droge tong en minder plast (de urine is ook troebel en donker van kleur). Deze tekens wijzen op een uitdroging van uw lichaam. Het is dan belangrijk om extra vocht te nemen. Soms kan het zijn dat u wordt opgenomen in het ziekenhuis om via een infuus extra vocht te krijgen.

DUUR

Diarree ten gevolge van de behandeling kan optreden vanaf dag 1 tot 5 dagen na de toediening.

VERSTOPPING (CONSTIPATIE)

Uw behandeling kan de beweeglijkheid van uw darmen verminderen, waardoor de werking van uw darmen vermindert. Tekenen die op een verminderde darmwerking kunnen wijzen, zijn minder vaak stoelgang hebben dan u gewoon bent, een opgezette buik, buikkrampen, een moeilijke stoelgang (weinig en hard) en verstopping (constipatie). Het kan zijn dat u zich misselijk voelt en moet braken.

Van bepaalde geneesmiddelen (bijvoorbeeld middelen tegen misselijkheid, bepaalde medicatie tegen pijn of hoestsiroop ...) kunt u verstopt raken. Dit kan ook doordat u anders of minder eet dan vroeger. Een verminderde lichaamsbeweging kan eveneens een rol spelen.

ENKELE RAADGEVINGEN

- **Algemene adviezen**

- ✓ Neem voldoende beweging, want beweging bevordert de darmwerking. Blijf zo weinig mogelijk in bed, als uw toestand dat toelaat. Mocht u toch bedlegerig zijn, probeer dan met uw armen en benen te bewegen en verander regelmatig uw houding.
- ✓ Probeer zo regelmatig mogelijk stoelgang te maken (minstens 1x per dag). Dit gaat vaak samen met andere regelmatige gewoonten.
- ✓ Stel de drang om naar het toilet te gaan nooit uit.
- ✓ Neem voldoende tijd voor de ontlasting.
- ✓ Neem geen geneesmiddelen zonder uw (huis)arts te raadplegen. Bepaalde geneesmiddelen kunnen verstopping bevorderen. Uw arts kan u de gepaste laxemiddelen voorschrijven, indien nodig.

- ✓ Controleer hoe vaak u stoelgang hebt en hoe uw stoelgang er uitziet (kleur) en is samengesteld (zacht, hard).

- **Voedingsadviezen**

- ✓ Eet op geregelde tijdstippen en sla vooral het ontbijt niet over. Drink voor het ontbijt een glas lauw water of vers vruchtensap.
- ✓ Drink voldoende: 1,5 tot 2 liter per dag.
- ✓ Kies voor een vezelrijke voeding: bruin brood, volkorenmacaroni of andere pasta's, ongepelde rijst, zemelen, peperkoek.
- ✓ Eet voldoende fruit (sinaasappelen, pruimen, vijgen, peren en perziken).
- ✓ Voeg extra zemelen toe aan melk, yoghurt, soep en vruchtensap.

SUGGESTIES VOOR DE MAALTIJD

• Broodmaaltijden

- ✓ Volkorenbrood, roggebrood of volkoren beschuit
- ✓ Smeren met boter, margarine
- ✓ Beleg: kaas, ei, vleeswaren, tomaat, radijs en komkommer
- ✓ Pap van grove bindmiddelen zoals haverhout, muesli of zemelen

• Warme maaltijden

- ✓ Bouillon of soep
- ✓ Vlees, vis, wild of gevogelte met saus
- ✓ Groenten, waarvan bij voorkeur een deel in de vorm van rauwkost
- ✓ Aardappelen, peulvruchten, zilvervliesrijst, volkoren pasta's, yoghurt met zemelen, pap of pudding van grove bindmiddelen

• Tussendoortjes

- ✓ Thee, koffie, vruchtensap, limonade, bouillon en karnemelk
- ✓ Volkoren biscuits, volkoren pannenkoeken, zemelen koeken en peperkoek
- ✓ Fruit en noten

Raadpleeg uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige

- Als u een onregelmatige stoelgang hebt.
- Als u geen of veel minder stoelgang hebt dan vóór uw behandeling.
- Als u harde stoelgang hebt en uw ontlasting pijnlijk is.
- Als u last hebt van een opgezette buik.
- Als u buikpijn of buikkrampen hebt.
- Als u zich erg misselijk voelt en moet braken.
- Als u bloed in de stoelgang ziet of als uw stoelgang zwart gekleurd is.

DUUR

Verstopping of constipatie is meestal van tijdelijke aard. De ernst van het probleem en de aard van de ingestelde behandeling bepalen de duur van deze klacht.

HAND-VOETSYNDROOM (HVS)

Als reactie op uw behandeling kan er een pijnlijke roodheid en zwelling ontstaan ter hoogte van uw handpalmen en voetzolen. Vaak wordt die voorafgegaan door tintelingen en gevoelsstoornissen. Dit kan soms verder evolueren tot een sterk uitgesproken droogte van de huid met afschilfering of blaarvorming. Het vroegtijdig herkennen van de eerste symptomen kan dit voorkomen. Het hand-voetsyndroom kan u hinderen bij bepaalde dagelijkse activiteiten.

ENKELE RAADGEVINGEN

- **U vermijdt best:**

- ✓ Hete douches en baden, sauna.
- ✓ Blootstelling aan de zon.
- ✓ Het dragen van spannende of afsluitende schoenen, sokken of kleding, het dragen van te nauw aansluitende juwelen (ringen, armbanden).
- ✓ Hevige wrijving of kneuzing van de handen en de voeten: lange wandelingen, jogging, gebruik van gereedschap dat wrijving en druk veroorzaakt ter hoogte van uw handen (knutselen, tuinieren), zware huishoudelijke taken (bijvoorbeeld langdurig gebruik van de mixer).
- ✓ Het gebruik van zelfklevende verbanden en pleisters.
- ✓ Het gebruik van zalven die een verdovende werking hebben.

- ✓ Het gebruik van zalven die gebruikt worden bij jeukende huidaandoeningen of bij insectenbeten (bijvoorbeeld: Algesal[®], Azaron[®], Diphamine[®], Onctose[®], R Calm[®]).

- **U geeft best de voorkeur aan:**

- ✓ Lauw of zelfs koel bad of douche.
- ✓ Frisse en schaduwrijke plaatsen.
- ✓ Het dragen van ruime en gemakkelijke kleding, soepele en gemakkelijke (bij voorkeur dichte) schoenen.
- ✓ Het volledig drogen van handen en voeten, zonder te wrijven.
- ✓ Aanbrengen van vochtinbrengende lotions om kloven te voorkomen.
- ✓ Het gebruik van handschoenen bij het schoonmaken (detergenten kunnen de huid uitdrogen) en in de tuin (om verwondingen te voorkomen).
- ✓ Sport en activiteiten zonder risico op herhaalde wrijvingen ter hoogte van uw handen en voeten.
- ✓ Eventueel het gebruik van ijs ter hoogte van uw handen of voeten om de pijn te verlichten.
- ✓ Het omhoog leggen van uw benen en hielen (om zo weinig mogelijk wrijving te hebben).

Raadpleeg uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige

Wanneer uw handpalmen en/of voetzolen roder en gevoeliger worden.

DUUR

Bij het optreden van uitgesproken huidveranderingen of pijn, kan uw arts beslissen om uw behandeling tijdelijk te onderbreken, de dosis te verminderen of het interval tussen twee toedieningen te verlengen. Hierdoor kan de huid genezen. Eventueel kan uw arts beslissen cortisone, pijnstilling en/of vitamine B6-supplementen toe te dienen om de klachten van het HVS te verminderen.

SMAAKVERANDERING – REUKVERANDERING

Smaak- en reukveranderingen kunnen optreden door uw ziekte of behandeling. Wat u eet, kan plots anders smaken, terwijl u het niet anders hebt klaargemaakt. Het is dan plotseling erg zoet, bitter, zuur, zout of juist flauw. Probeer erachter te komen welke voedingsmiddelen uw voorkeuren hebben en vermijd de andere.

ENKELE RAADGEVINGEN

Zorg dragen voor een goede mondhygiëne kan helpen.

U vindt hier een aantal raadgevingen die belangrijk zijn voor een goede mondhygiëne: tanden poetsen, mondspoelingen en de verzorging van een tandprothese.

- **Tanden poetsen**
 - ✓ Poets uw tanden minstens tweemaal per dag, en liefst na elke maaltijd en voor het slapengaan.
 - ✓ Borstel regelmatig zachtjes uw tongrug. Een beslagen tong veroorzaakt dikwijls een slechte smaak en slechte adem.
 - ✓ Gebruik een zachte of medium tandenborstel.
 - ✓ Als uw arts geen mondspoelingen heeft voorgeschreven, mag u een klassieke tandpasta met fluor gebruiken.
 - ✓ Vervang uw tandenborstel minstens om de twee maanden.
 - ✓ Spoel na het poetsen uw tandenborstel grondig met lauw water en bewaar hem droog.

- ✓ Een elektrische tandenborstel moet zeer voorzichtig gebruikt worden. Ook hier is aandacht voor hygiëne van de borstelkop belangrijk.
- ✓ Tussen de tanden kunt u de tandplak verwijderen door eenmaal per dag gebruik te maken van tandzijde. Gebruik liever geen tandenstokers, die kunnen uw tandvlees beschadigen. Als u mondspoelingen moet doen, dan gebruikt u het best tandpasta zonder NLS (natriumlaurylsulfaat), bijvoorbeeld Sensodyne®F-gel, Zendium® of Meridol.

• Mondspoeling

- ✓ Door de chemotherapie kunt u vatbaarder worden voor infecties en daarom kan de arts u bijkomende mondspoelingen voorschrijven. Mondspoelingen op basis van chloorhexidine (bijvoorbeeld Perio-Aid®) hebben een antibacteriële werking. Het gebruik van een mondspoeling vervangt in geen geval het tandenpoetsen.
- ✓ Poets altijd eerst uw tanden.
- ✓ Neem 10 ml Perio-Aid®, dit mag eventueel verdund worden in 10 ml water vlak voor gebruik.
- ✓ Spoel minstens 1 minuut, eventueel opgesplitst in driemaal 20 seconden. Tweemaal spoelen per dag is voldoende, omdat het actief product 8 tot 12 uur blijft nawerken.

• Tandprothese

- ✓ Reinig uw prothese minstens eenmaal per dag.
- ✓ Spoel uw prothese na iedere maaltijd af onder stromend water.
- ✓ Neem de prothese enkele uren per dag uit uw mond om uw slijmvlies wat rust te geven. Bij ontsteking of aftvorming van het mondslijmvlies laat u de prothese uit en raadpleegt u de arts.
- ✓ Laat 's nachts en bij een pijnlijke mond de prothese uit.
- ✓ Bewaar uw prothese droog en reinig ze voor u ze weer in uw mond plaatst.
- ✓ Tijdens periodes waarin uw arts het gebruik van een mondspoeling adviseert, borstelt u de prothese eerst met een chloorhexidine-oplossing (Perio-Aid®) voor u ze in de mond brengt.

Als de klassieke maaltijden u niet meer smaken:

- Probeer bereide gerechten uit.
- Gebruik voldoende kruiden.
- Gebruik nieuwe gerechten met nieuwe smaken.

Als de eetwaren te zuur lijken:

- Bereid de groenten in een melksaus.
- Verwerk het fruit in moes.

Als de eetwaren te zout lijken:

- Vermijd fijne vleeswaren.
- Vermijd belegen kazen.

Als de eetwaren een metaalsmaak hebben:

- Eet vis, eieren en melkproducten in plaats van vlees.
- Vervang groene groenten door zetmeelproducten zoals aardappelen, rijst en pasta's.
- Soms helpt het om het metalen bestek te vervangen door plastic of hout.

Kies dranken met een frisse smaak:

- Water, thee, groentesap, vruchtensap, koolzuurhoudende dranken met citroen of sinaasappel.

Als u last hebt van onaangename geuren:

- Neem koude of lauwe gerechten: salades, vis, vleesbrood, koude soepen en vers fruit.
- Vermijd eetwaren met een sterke geur, zoals koolsoorten en uien.
- Eet geen gerechten tegen uw zin.

Als u zelf een maaltijd bereidt, houd er dan rekening mee dat u misschien anders proeft en kruidt dan u en uw tafelgenoten het gewoon zijn.

Raadpleeg uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige

Neem contact op met uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige als u veel te weinig eet of als u te veel gewicht verliest. In het ziekenhuis kunt u altijd via uw behandelende arts of verpleegkundige een beroep doen op een voedingsdeskundige.

DUUR

Smaak- en reukveranderingen door de therapie zijn van tijdelijke aard. Na afloop van de therapie zal uw smaak- en reukzin geleidelijk aan herstellen.

VERANDERING VAN DE HUID

Uw behandeling kan uw huid droger en/of schilferig maken. Uw huid kan ook harder en meer gespannen lijken waardoor er makkelijker huidkloven ontstaan aan uw handen.

Van sommige celremmende geneesmiddelen kan uw huid verkleuren, vooral donkerder worden.

Soms kan zich een huidreactie onder de vorm van huiduitslag voordoen. Gedurende de behandeling kan de huid gevoeliger zijn voor zonlicht.

ENKELE RAADGEVINGEN

- ✓ Gebruik bij het nemen van een bad badolie of een neutrale, niet-geparfumeerde zeep. Gebruik regelmatig een bodylotion (vette of vochtinbrengende crème) om uitdroging van de huid tegen te gaan, bijvoorbeeld na het nemen van een bad of douche.
- ✓ Bescherm uw huid tegen bijkomende irritatie en tegen verwondingen en ontstekingen, zolang de behandeling duurt.
- ✓ Vermijd zoveel mogelijk blootstelling aan de zon. Als u toch in de zon loopt, gebruik dan altijd een totaal beschermende zonne-crème (met een beschermingsfactor die hoger is dan 20) of gebruik beschermende kledij. Ook de hoofdhuid moet beschermd worden.
- ✓ Vermijd het gebruik van de zonnebank.
- ✓ Uw huid kan een donkere kleur krijgen, meestal op de plaatsen die aan het zonlicht blootgesteld zijn, zoals uw gezicht, handen en armen.

- ✓ Vermijd het contact met irriterende producten (schoonmaak- en afwasproducten), draag bijvoorbeeld handschoenen tijdens de afwas.
- ✓ Voorkom verwondingen en draag handschoenen tijdens het werken in de tuin en bij andere klusjes.

Raadpleeg uw (huis)arts of (thuis)verpleegkundige

- Als u hevige jeuk hebt.
- Als u rode vlekken bemerkt.
- Als u een plaatselijke huidreactie krijgt die pijnlijk is.

Er worden in het ziekenhuis workshops georganiseerd rond verzorging, make-up enzovoort. Bij uw verpleegkundige of de sociaal werker van uw afdeling kunt u terecht voor meer informatie.

DUUR

Op elk moment van de behandeling kunnen zich veranderingen van de huid voordoen. Ze ontstaan heel geleidelijk en verdwijnen meestal ook langzaam.

VERMOEIDHEID

Veel mensen die behandeld worden met chemotherapie of andere celremmende geneesmiddelen, hebben naarmate de behandeling vordert last van (extreme) vermoeidheid. U kunt zich zowel lichamelijk als mentaal vermoeid voelen. Het aantal patiënten dat vermoeidheidsklachten heeft, varieert en de ernst van de klachten hangt af van de duur en het soort behandeling.

Vermoeidheid is geen banale klacht. Spreek erover met uw arts en/of verpleegkundige.

ENKELE RAADGEVINGEN

- ✓ Door erover te spreken met uw behandelende arts en/of verpleegkundige, kunnen er mogelijke oorzaken opgespoord worden die deze vermoeidheid mee in de hand werken.
- ✓ Probeer een evenwicht te vinden tussen (lichte) activiteit en rust.
- ✓ Probeer voldoende actief te blijven. U zult zich daardoor zowel lichamelijk als mentaal beter voelen.
- ✓ Regelmatig lichte oefeningen zijn beter dan erg belastende activiteiten. U kunt actief blijven in het huishouden, of u kunt lichte activiteiten beoefenen zoals wandelen, fietsen of zwemmen.
- ✓ Eenvoudige oplossingen kunnen u helpen in het huishouden. Bij het boodschappen doen bijvoorbeeld kan het helpen vooraf een lijstje te maken en een boodschappentrolley mee te nemen, zodat u geen zware tassen moet dragen. Strijken kunt u al zittend proberen. U

kunt ervoor kiezen om eenvoudige maaltijden te bereiden. Voelt u zich een dag minder moe, dan kunt u een maaltijd op voorhand bereiden en deze invriezen.

- ✓ Plan vandaag uw activiteiten en taken voor morgen. Geef prioriteiten en doe geen onnodige inspanningen.
- ✓ Las tijdens de dag rustperiodes in, indien nodig.
- ✓ Zorg voor voldoende ontspanning (muziek, film, kunst, relaxatieoefeningen).
- ✓ Vraag hulp aan familie, vrienden of instanties. De sociaal werker kan u hierbij zeker helpen.
- ✓ Tot slot worden infosessies georganiseerd die u kunnen helpen om te gaan met vermoeidheid. U kunt tijdens maar ook na uw behandeling aan zo'n sessie deelnemen. U kunt er ervaringen uitwisselen met andere (ex-)kankerpatiënten, hoe zij met hun vermoeidheid omgaan en wat hen daarin heeft kunnen helpen. Zo blijft het misschien mogelijk bepaalde activiteiten verder te zetten.
Concrete informatie over deze sessies vraagt u het best aan een verpleegkundige of sociaal werker.

DUUR

Vermoeidheid kan al optreden tijdens de eerste week van de behandeling en neemt nadien verder toe. Na het stopzetten van de behandeling zullen de klachten traag verminderen. Het is niet abnormaal dat u nog last hebt van vermoeidheid enkele maanden na het stopzetten van de therapie. Soms kan vermoeidheid nog verschillende jaren na de therapie duren.

INVLOED OP DE SEKSUALITEIT

De invloed van een behandeling op de seksualiteit is voor iedere patiënt verschillend. Zowel lichamelijke als emotionele gevolgen van uw ziekte en uw behandeling kunnen gevolgen hebben voor uw seksuele behoefte en uw seksleven. Het is goed mogelijk dat u door andere zorgen uw seksleven nu minder belangrijk vindt. Misschien moeten u en uw partner nog wennen aan de uiterlijke veranderingen door de behandeling, zoals haarverlies. Het kan ook zijn dat u door de therapie een aantal lichamelijke klachten ondervindt zoals vermoeidheid en misselijkheid. Vrouwen kunnen last krijgen van vaginale droogte, de menstruatie kan voor kortere of langere periode stoppen. Mannen kunnen last hebben van erectiestoornissen en/of ejaculatieproblemen. Ook daardoor kan de zin om te vrijen sterk verminderd zijn. Tijdens, maar ook na uw behandeling hebt u misschien meer behoefte aan begrip, warmte en intimiteit, maar dit is niet altijd makkelijk realiseerbaar.

Het bespreekbaar maken van seksuele problemen is belangrijk. Door erover te praten met uw partner leert u elkaar beter te begrijpen. Ook met uw zorgverleners kunt u problemen rond seksualiteit bespreken.

Tijdens uw behandeling, en tot enkele maanden nadien is het belangrijk om voorbehoedsmiddelen (bijvoorbeeld een condoom) te gebruiken. Een mogelijke zwangerschap moet nu immers voorkomen worden, omdat de therapie schadelijk kan zijn voor de baby.

Is een zwangerschap niet (meer) mogelijk, dan nog is het raadzaam de eerste dagen na de toediening van de behandeling een condoom te gebruiken. Restanten van de geneesmiddelen kunnen ook in sperma of vaginaal vocht zitten. Daarom is het veiliger om met een condoom te vrijen.

Bespreek het zeker met uw arts als u nog een kinderwens hebt.

© april 2011 UZ Leuven

Overname van deze tekst is enkel mogelijk na toestemming van de dienst communicatie UZ Leuven.

Ontwerp en realisatie:

Deze tekst werd opgesteld door het Leuvens kankerinstituut (LKI) in samenwerking met de dienst communicatie.

www.chemotherapie.be

Verantwoordelijke uitgever

UZ Leuven

Herestraat 49

3000 Leuven

Tel. 016 34 49 00

www.uzleuven.be

700278

FSC
www.fsc.org

MIX
Papier van
verantwoorde herkomst
FSC® C008551